

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASI PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 5282
Tarih : 03.05.2024

11507

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **İçişleri Bakanı Ali YERLİKAYA** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Beritan GÜNEŞ ALTIN

Mardin Milletvekili

Türkiye'deki Geri Gönderme Merkezleri, Göç İdaresi Başkanlığına bağlı olarak faaliyet yürütmektedir. Geri Gönderme Merkezlerine dair sık sık medyaya da yansıyan intihar, şiddet, işkence haberlerine şahit olmaktayız. Son olarak da cezaevinden tahliye edilmesinin ardından kolluk tarafından işkenceye maruz bırakılan ve görüntüleri de çekilen Ali Veli isimli Suriye uyruklu şahsın hala nerede olduğu bütün girişimlere rağmen ortaya çıkarılmamıştır. Adeta bir hücre niteliği taşıyan Geri Gönderme Merkezlerinin işleyişine ve faaliyetlerine dair detaylı bir bilgi almak neredeyse mümkün değildir. “Kapalı kapıların ardında” nelerin olduğunu, özellikle kameraların olmadığı yerlerde işkenceye maruz bırakılan mültecilerin durumunu ve ülkesine geri gönderilen mültecilerin neden gönderildiği detaylı bir şekilde ne mültecilere ne avukatlarına ne de kamuoyuna aktarılmaktadır. Bu senenin başında 01.01.2024 tarihinde Ankara Akyurt Geri Gönderme Merkezinde hayatını kaybeden Hasan Muhammed isimli mülteci, yeterli sağlık koşullarına erişemediği için hayatını kaybetmiştir. Geri Gönderme Merkezlerinde halihazırda doktorların olmaması, haftada bir gelen doktorun ise uygun gördüğü takdirde ancak kişinin hastaneye gidebilmesi durumu birçok kişinin en temel hakkı olan sağlık hakkına erişmesine engel olmaktadır.

Geçen sene yapılan bir çalışmada, 2022 yılı “en fazla mültecinin sınır dışı edildiği yıl olduğu” açıklamasını yapan Göç İdaresi Başkanı, bunu büyük bir sevinç kaynağı olarak nitelerken geri gönderilen mültecilerin hangi şartlara ve koşullara döndüğüne dönük herhangi bir açıklama yapmazken hedeflerinin daha fazla mülteciyi sınır dışı etmek olduğunu da dile getirmiştir.

Yine Cenevre Sözleşmesine göre bir ülkeye “yasadışı” yollarla giren kişi veya kişilerin yakalanması durumunda yakalanma nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en

kısa zamanda bir tercüman desteğiyle kendisine bildirilmelidir. Ancak Türkiye’de kolluk kuvvetlerinin “yakaladığı” mültecilere tercüman desteği sağlaması bir yana kendilerine zorla “gönüllü geri dönüş formu” imzalatılmaktadır. Mülteciler, Geri Gönderme Merkezlerine gittiklerinde ne imzaladıklarını dahi bilmemektedirler. Şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışına sahip olmayan kamunun kamuoyuyla detaylı ve yeterli bir açıklama yapmamasına rağmen göç ve mülteciler alanında çalışan sivil toplum kurumları, Geri Gönderme Merkezleri’nde mültecileri ziyaret eden avukatlar ve insan hakları aktivistleri bu merkezlerdeki sorunları raporlarında sık sık dile getirmektedirler. Bu sorunlardan başlıcaları şu şekilde sıralanabilir:

- Mülteciler, avukatlarına ve ailelerine haber verilmeden çok sık aralıklarla başka merkezlere sevk edilmektedirler.
- Mülteciler, Geri Gönderme Merkezlerinden zor ve yıpratıcı ulaşım koşullarında, bazen günlerce aç ve susuz kalarak sevk edilmektedirler.
- Mültecilerin, sevk edildikleri merkezlerde telefona erişim haklarından hemen yararlanmaları sağlanmamakta, ailelerine ve avukatlarına ulaşmaları çoğunlukla haftaları bulmaktadır.
- Geri Gönderme Merkezlerinde, “göç uzmanı” denilen ancak herhangi bir uzmanlığa sahip olmayan çoğunluğu özel güvenlik görevlileri çalışmaktadır.
- Göç İdaresinin “Hizmetlerimiz” kısmında ilk sırada “her mülteciye talep edildiği takdirde tercüman hizmeti sağlanacağı” belirtilmesine rağmen Geri Gönderme Merkezlerinde mültecilere tercüman desteği sağlanmamaktadır. Çoğunlukla her halktan Türkçe bilen biri aracılığıyla kişiler, iletişim sağlayabilmektedir.
- Geri Gönderme Merkezlerindeki çocuklar eğitim haklarından faydalanamamaktadır. Bu durumla ilgili 2023 yılında Irak uyruklu 2023/81261 başvuru numaralı N.H, okul çağında olan çocukların eğitim haklarına erişebilmesi için Anayasa Mahkemesine başvuru yapmış ve ilgili başvuru kabul edilmiştir. İlgili kararla çocuklar, okula götürülmeye başlanmıştır fakat çocuklar, Geri Gönderme Merkezlerindeki çalışanların nezaretinde adeta birer “mahkum” gibi psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyecek şekilde okula götürülüp getirilmektedirler.

- Mültecilere, olası diyet, alerji gibi durumları önemsinmemekte üstelik hijyenik ve sağlıklı olmayan yemekler kendilerine temin edilmektedir. Yemeklerin temin edildiği taşeron şirket ile merkez yönetimi arasında zaman zaman oluşan anlaşmazlıklardan dolayı mültecilere günlerce yemek verilmediği durumlar olmaktadır.
- Geri Gönderme Merkezinde kalan birçok mültecinin avukatının aktardığı bilgilere göre mülteciler, kameraların olmadığı yerlerde işkence, hakaret ve kötü muameleye maruz bırakılmaktadır. Bu durumu avukatlarına ileten mülteciler ise hızla hiçbir yakınına haber vermeksizin başka bir Geri Gönderme Merkezine sevk edilmektedir.
- Ülkesinden cinsel kimliği veya etnik kimliği sebebiyle gelen kişiler yine kendi ülkesinden gelen kişilerle kalmak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum da çoğu zaman ilgili kişiler için güvenli olmayan bir ortama sebep olmaktadır.
- Geri Gönderme Merkezlerinde evli çiftlerin havalandırmada dahi birbirlerini görme durumları, merkez çalışanlarının inisiyatifinde olmasına ek olarak 12 yaşından küçük çocuklar anneleriyle kalmak zorunda bırakılmakta ve kendilerine ek yatak verilmemektedir.
- Geri Gönderme Merkezlerinde “hırsızlık” olayının çok olduğu gerekçe gösterilerek ailelerinden kendilerine gönderilen paranın tamamı verilmemekte; mülteciler kendi paralarını her seferinde merkez çalışanlarından türlü “ısrar” sonucunda anca alabilmektedirler.
- Geri Gönderme Merkezlerindeki kantin fiyatları “dışarıya” oranla çok yüksek olmasına ek olarak burada birçok hijyen ürününe ulaşmak ise imkansızdır. Mültecilerin ekonomik durumları da göz önüne alındığında buradaki temel ihtiyaçlarına daha hızlı kavuşmaları gerekirken tam tersi bir uygulama söz konusudur.

Bu bağlamda;

1. Geri Gönderme Merkezlerinin il bazlı kapasiteleri kaçtır ve bu merkezlerde toplam kaç kişi kalıyor?

2. Geri Gönderme Merkezlerinde yaşandığı belirtilen hak ihlallerinin sonlandırılmasına dönük bir çalışmanız olacak mıdır?
3. Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelere rağmen Geri Gönderme Merkezlerinde mültecilere sağlıklı ve hijyenik besin temin edilmekte midir?
4. Mültecilerin sık sık farklı Geri Gönderme Merkezlerine sevk edilmesinin gerekçesi nedir? Bu esnada ulaşım hangi şartlarda sağlanmaktadır? Buna dair bir standart söz konusu mudur?
5. Geri Gönderme Merkezlerinin tamamının şehir dışlarına kurulmasının gerekçesi nedir? Buralara aile ve avukatların gidişlerinin mümkün olmamasından ötürü mültecilerin haberleşme/iletişim haklarının engellenmesi söz konusu değil midir?
6. Geri Gönderme Merkezlerinde çalışan kişilerin uzmanlık alanları nelerdir? Kendilerine göç uzmanı diyen bu çalışanların göç alanında nasıl bir uzmanlığı var? Mezkûr kişilerin tamamının aslında özel güvenlik görevlisi olduğu doğru mudur?
7. Geri Gönderme Merkezlerinde mültecilere tercüman hizmeti sağlanmakta mıdır? Sağlanmaktaysa tercüman olarak kaç kişi istihdam edilmektedir? Hangi dillerde tercüman vardır?
8. Geri Gönderme Merkezlerinde eğitim yaşındaki çocukların en temel haklardan biri olan eğitim hakkına erişimi var mı?
9. Geri Gönderme Merkezlerinde telefon hakkı ne sıklıkla veriliyor? Neden bir telefon kısıtlılığı söz konusudur?
10. Geri Gönderme Merkezindeki mültecilerin geri dönüş prosedürleri nasıl ilerliyor ve gönderilen kişilerin ülkelerinde can güvenliğine dair yeterli bir bilgiye sahip misiniz?
11. Geri Gönderme Merkezlerinde kalan mültecilerin beyanları doğrultusunda kameraların olmadığı yerlerde yaşanan işkence ve kötü muameleye dair herhangi bir soruşturma başlatıldı mı bugüne kadar?
12. Evli çiftlerin birbirlerini havalandırmada dahi görmemesi hangi yasa veya mevzuatta geçmektedir yoksa orada çalışanların inisiyatifinde bir durum mudur?
13. Geri Gönderme Merkezlerinde ailelerin mültecilere gönderdiği paralar nasıl bir sistemle kendilerine iletilmektedir?
14. Geri Gönderme Merkezlerindeki yatak ve yer kapasitesi yeterli düzeyde midir? Çocuklara ek yataklar verilmekte midir?
15. Geri Gönderme Merkezlerinde can güvenliği gözetilerek kişilerin etnik kimliği ve cinsel kimliği göz önüne alarak bir yerleştirme yapılmakta mıdır?